

Tapahtumista oppiminen - miksi, mitä ja miten?

RT Turvallisuusryhmä
2024

Sisältö

- Miksi oppia tapahtumista
- Millaisia tapahtumia kannattaa tutkia?
- Miten oppimisprosessi käynnistyy, kuinka esim. poikkeamat tunnistetaan
- Oppimisprosessin toteuttaminen
- Viestintä
- Toimenpiteiden toimivuuden arvioiminen
- Erikseen viranomaisille ilmoitettavat tapaturmat
- Oppimisprosessi kokonaisuutena

Miksi oppia tapahtumista

Epätoivotut tapahtumat, erityisesti henkilö- ja materiaalivahingot, aiheuttavat häiriötä toiminnassa. Niiden välttäminen tuo sujuvuutta ja merkittäviä säästöjä.

Oppiminen tapahtumista, vähintäänkin poikkeamista, käynnistää myönteisen oppimiskierteen ja jatkuvan kehityksen. Tavoitteena on vaikuttaa sekä teknisiin että ihmisten toimintatapoihin.

Vastuullisuus ja toiminnan sujuvuus ovat vaatimuksia kilpailukykyiselle toiminnalle.

Työturvallisuuslainsäädäntö edellyttää työtehtävien ja niihin liittyvien vaarojen tuntemista sekä tietoisuutta työssä tapahtuvista vaara- ja vahinkotilanteista ja niiden syistä ja seurauksista. Vaarat pyritään poistamaan tai vähentämään mahdollisimman tehokkaasti.

Millaisia tapahtumia kannattaa tutkia?

Tavallisesti tutkitaan konkreettisia tapahtumia, kuten tapaturmia tai materiaalivahinkoja. Lisäksi on tärkeää harkita myös toistuvien tuotantohäiriöiden tai muiden tapahtumien tarkempaa selvittämistä. Tämä auttaa parantamaan toimintaa kokonaisvaltaisesti.

Onnistumiset erityisen vaativissa ja riskialttiissa työvaiheissa tai projekteissa tarjoavat arvokkaita oppimismahdollisuuksia, joista voi tunnistaa ja levittää hyviä käytäntöjä varhaisessa vaiheessa.

Millaisia tapahtumia kannattaa tutkia?

Tutki ainakin nämä:

- ✓ Työtapaturmat
 - Poissaoloon johtaneet tapaturmat
 - Korvaavaan työhön / tilapäisiin työjärjestelyihin johtaneet tapaturmat
 - Lääkinnällistä hoitoa edellyttäneet tapaturmat (joista ei poissaoloa työstä)
 - Työliikkeiden aiheuttamat kipeytymät ja kuormitustekijät
- ✓ Vaaratilanteet
- ✓ Läheltä piti -tilanteet
- ✓ Muut onnettomuudet:
 - Tulipalot
 - Vesivahingot
 - Ulkopuolisille sattuneet vahingot (jos liittyvät työmaahan tms.)

Näistäkin kannattaa ottaa opiksi:

- ✓ Työmatkatapaturmat
- ✓ Ammattitaudit
- ✓ Muut työperäiset oireet ja sairaudet (työterveyshuollon erityisrooli)
- ✓ Laatuvirheet
- ✓ Aikataulupoikkeamat
- ✓ Kalusto-ongelmat
- ✓ Tiedonkulun ongelmat
- ✓ Onnistumiset haastavissa ja/tai riskialttiissa työvaiheissa tai projekteissa.

Miten oppimisprosessi käynnistyy, kuinka esim. poikkeamat tunnistetaan

”Perinteiset” poikkeamat, kuten tapaturmat, jaetaan usein seurausluokkiin (kuten sairaspöissaoloaika tai vamman vakavuus), jonka perusteella tutkinta käynnistetään. On tärkeää arvioida tapahtuman mahdollisia seurauksia ja sen toistumisen mahdollisuutta. Jopa pieniltä näyttävissä tapahtumissa voi olla vakavia seurauksia, joten niistä kannattaa ehdottomasti aloittaa oppimisprosessi

Tapausesimerkki 1: henkilö putoaa ~2 m korkealta työskentelytasolta ja loukkaa itseään vain lievästi venäyttären kätensä. Vaikka seuraukset ovatkin lievät on tapahtuma sellainen jossa olisi ollut selkeästi mahdollisuus huomattavasti vakavampiin seurauksiin, jopa henkilön menehtymiseen.

Laatu- ja tuotantohäiriöiden ilmentymismekanismi voi olla monimuotoisempi kuin työtaturmien tapauksessa. On tärkeää laskea puuttumiskynnys riittävän alhaiseksi, jotta asian selvittely aloitetaan mieluummin aikaisin kuin liian myöhään.

Tapausesimerkki 2: Työmaalle kuljetussa betonielementissä havaitaan noston yhteydessä nostolenkin kiinnityksen irtoaminen. Asian tarkempi selvittely tuo esiin, että tehtaalla on käytetty virheellistä massa elementin valmistuksessa.

Oppimisprosessin toteuttaminen - 1/3

Tarkoitus

Poikkeamien tutkinnan ja selvittämisen perimmäinen tarkoitus on taata häiriötön toiminta ja estää vastaavien tapahtumien toistuminen tulevaisuudessa; tutkinnan tarkoitus ei siis ole etsiä syyllistä, jotta rangaistusten langettaminen oli mahdollisimman sujuvaa.

Linjaorganisaation intressi

Tapahtumien tutkiminen palvelee lopulta aina linjaorganisaation tai toteuttavan organisaation etua. Vastuunäkökulmasta tämä kuuluu selvästi linjaorganisaatiolle. Tukifunktioiden, kuten turvallisuus- ja laatuorganisaatioiden, tehtävä on tukea vastuorganisaatiota ja kehittää prosesseja.

Poikkeaman tunnistaminen

Selvittely alkaa yleensä havaitusta poikkeamasta, häiriöstä tai esimerkiksi poikkeuksellisesta onnistumisesta. Tapahtumia selvitettäessä on tarpeen koota mukaan käsiteltävää asiaa eri kulmista tuntevia ja siihen liitoksissa olevia henkilöitä ja organisaatioita.

Oppimisprosessin toteuttaminen - 2/3

Vastuhenkilö

Tutkimuksen vastuhenkilö kokoaa ryhmän tapahtuman selvittelyyn. Ryhmään osallistuvat tyypillisesti tapahtumassa mukana olleet henkilöt, jotka voivat antaa tietoa tapahtuman kulusta ja havainnoista. Lisäksi on suositeltavaa ottaa mukaan eri tukifunktioita tai asiantuntijoita, erityisesti jos tutkimus saattaa vaikuttaa laajemmin toimintatapoihin, ohjeistuksiin ja käytänteisiin. Henkilöstön edustajia on myös tarpeen kuulla esim. tapaturmatilanteiden tutkinnoissa; työsuojeluvaltuutettu on tyypillisesti hyvä kutsua mukaan. Ulkopuoliset osapuolet, kuten aliurakoitsijat tavarantoimittajat tai suunnittelijat, tulisi myös ottaa mukaan prosessiin tarvittaessa.

Tapausesimerkki: aliurakoitsijan työntekijä on saanut työmaalla sähköiskun avoimesta johtimesta. Työmaasta vastaava työpäällikkö tai vastaava henkilö on ehken sopivin johtamaan tutkintaa, johon muissa rooleissa osallistuvat työmaan työnjohto (ainakin siltä osin, kuin tehty työ kuului heidän johtamiin töihin), loukkaantuneen työntekijän oma työnjohto, loukkaantunut itse (jos mahdollista), työmaan työsuojeluvaltuutettu, sekä sähkötöistä vastaava toimija.

Tutkinta

Tapauksesta riippuen tutkinta voidaan toteuttaa kerralla yhdessä ja samassa kokoonpanossa, mutta haastavammissa tai laajemmissa tapauksissa voi olla perusteltua jakaa tutkintaa eri osiin ja kokoonpanoihin.

Oppimisprosessin toteuttaminen - 3/3

Tutkinnan kulku voi noudattaa pääpiirteissään seuraavanlaista runkoa:

1. Ryhmän kokoaminen
2. Tapahtumaan liittyvän aineiston kokoaminen
 1. Haastattelut
 2. Suunnitelmat
 3. Kuvat
 4. Tekniset tiedot
3. Tapahtuman kulun selvittäminen, aikajanan muodostaminen
4. Tapahtumapaikkaan tutustuminen (jos tarpeen ja mahdollista)
5. Juurisyiden tunnistaminen
6. Toimenpiteiden määrittely, toistumisen estäminen
 1. Yksittäiseen tapaukseen liittyvät
 2. Laajemmassa merkityksessä
7. Tutkinnan tulosten viestintä

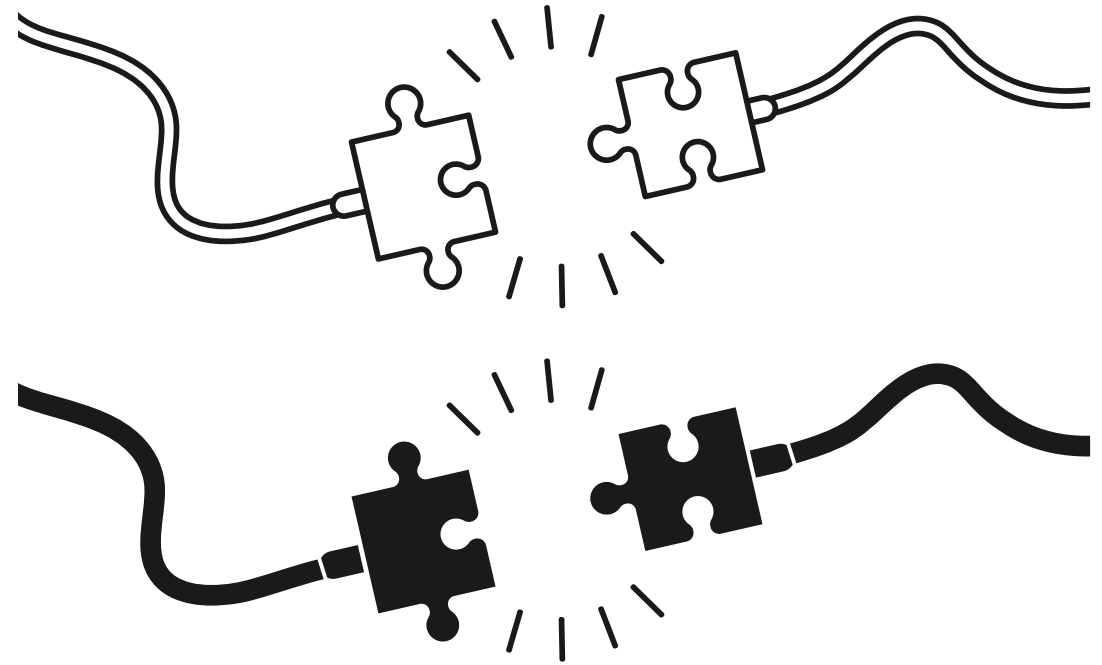
Viestintä

Tapahtumista oppimisen ytimessä on viestintä.

Välittömästi tapahtuman jälkeen on tarpeen kertoa tapahtuneesta ja siitä, että asioiden kulkua ja syytä tullaan selvittämään. Selvityksen jälkeen on olennaista viestiä esiin tulleista seikoista, syistä sekä tehtävistä ja jo toteutetuista toimenpiteistä tapahtuman seurauksena.

Tapahtumista viestiminen on tärkeää paitsi yksittäisen työmaan niin myös koko organisaation osalta. Ja jotta koko alan osalta keskeinen tavoite, eli oppiminen, toteutuisi, on tärkeää viestiä vähintään tapahtuman opeista myös oman organisaation ulkopuolelle ja alalle yleisesti.

Tapahtumista oppiminen ei ole vain vahinkoa kokeneen organisaation vastuulla; kaikkien organisaatioiden on pyrittävä aktiivisesti oppimaan alan tapahtumista ja soveltamaan oppimaansa omaan toimintaan. Kaikkia haasteita ei tarvitse kohdata ja ratkaista yksin, vaan on mahdollista oppia ennakkoon muiden avulla.

Toimenpiteiden toimivuuden arvioiminen

Tapahtumaa selvittäessä ja tutkittaessa joudutaan usein myös arvioimaan eri toimenpiteiden todellista vaikutusta toimintaan. Erityisesti tämä voi nousta esille kun toteutettavana on useita erilaisia toimenpiteitä. Jo tutkinnan aikana, viimeistään sen loppumetreillä on aiheellista pohtia, että onko syytä arvioida määritettyjen toimenpiteiden toteutumista ja niiden vaikutusta esim. vastaavien tapahtumien toistumiseen jatkossa.

Erikseen viranomaisille ilmoitettavat tapaturmat

Ilmoita viranomaisille seuraavat tapaturmat:

- Vakava työtapaturma (määritelmä seuraavalla sivulla) → Ilmoitus poliisille ja työsuojeluviranomaiselle
- Sähkötapaturma → Ilmoitus Turvallisuus- ja kemikaalivirastoon (TUKES)
- Hisseihin liittyvät tapaturmat → Ilmoitus Turvallisuus- ja kemikaalivirastoon (TUKES)
- Räjähdytys- ja louhintatyössä aiheutuneet vaaratilanteet → Ilmoitus työsuojeluviranomaiselle

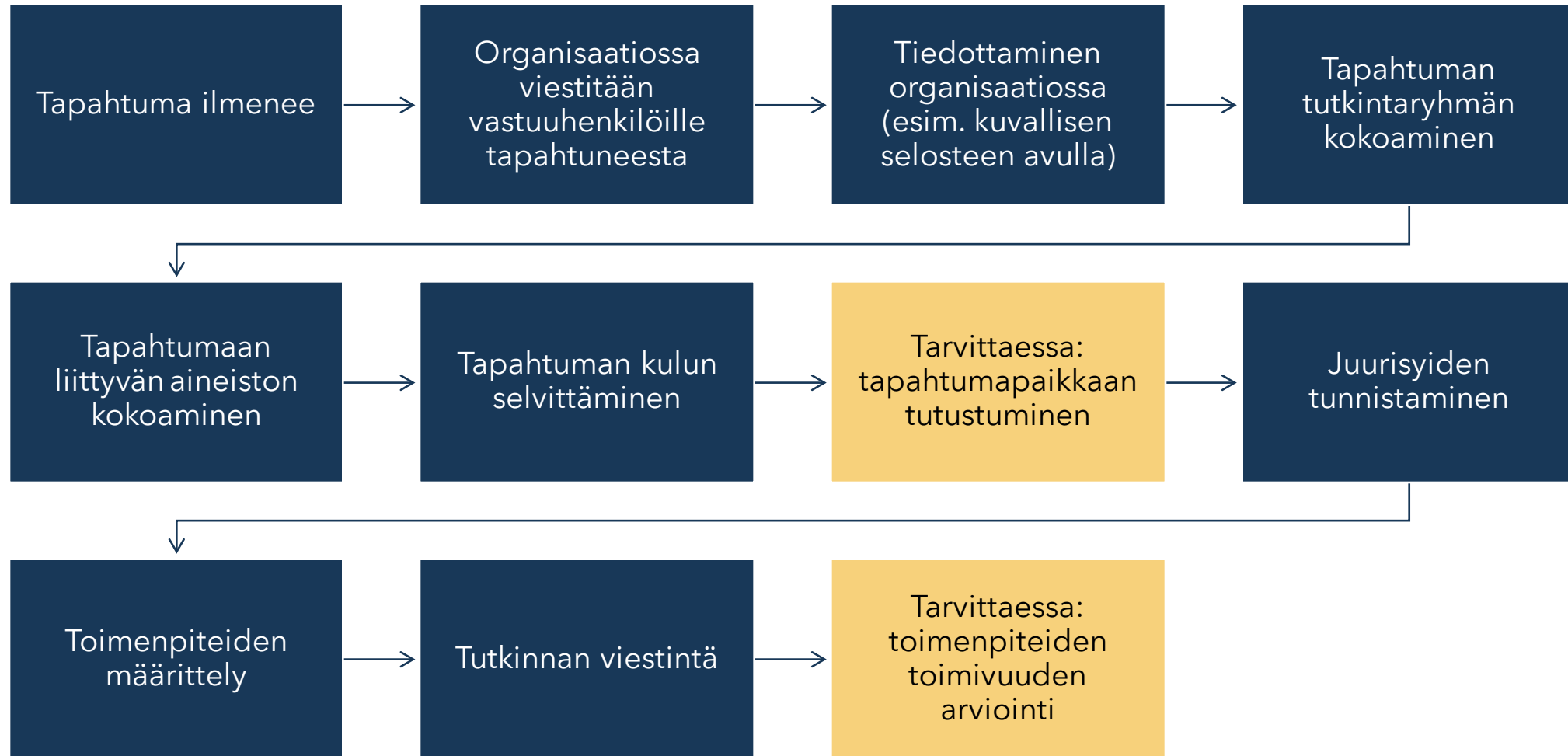
Ilmoitus työsuojeluviranomaiselle ja poliisille työtapaturmasta, jonka seurauksena on kuolema tai vaikealaatuinen vamma

Vaikealaatuiseksi vammoiksi on katsottu mm.:

- pitkien luiden murtumat tai murtumat, jotka voivat vaatia leikkaushoitoa, vaikeahko selkärangan murtuma, kasvoluiden murtumat, kylkiluiden monimurtumat ja veririnta, vaikeahko pääkallon avomurtuma, vaikea kaula-, rinta- tai lannerangan murtuma
- vaikea sijoiltaanmeno, josta jää pysyvää haittaa
- ruumiinjäsenen, esimerkiksi sormen tai sen osan menetys, raajan lyhentymä
- leikkaushoitoa vaatinut vatsaontelon elinten vamma
- aivovamma, josta on jäänyt lievääkin haittaa
- puheen, näön tai kuulon kadottaminen tai pysyvä heikentyminen, silmän menetys
- ihonsiirtoja vaativat palo- tms. ihovauriot, laaja palovamma tai paleltuma
- pahasti rumentava epämuotoisuus, kuten korvalehtien menetys tai nenän tai sen osan menetys sekä muu vaikea ruumiinvirhe
- pysyvä vaikea terveydenhaitta tai hengenvaarallinen tauti tai vioittuma.

Lisätietoa
työsuojeluviranomaisen
sivuilta

Oppimisprosessi kokonaisuutena

RT RAKENNUS-
TEOLLISUUS